

Д-р ФЕРДО ЧУЛИНОВИЌ

Смртта отргна уште еден заслужен научен работник на полето на историските науки: на 15 септември 1971 година по долга и тешка болест умре во Загреб академикот др. Фердо Чулиновиќ, професор на Загребскиот универзитет. Државноправната историја на нашите народи, историската наука воопшто, со оваа смрт изгуби еден од своите сминентни и плодни научни работници. Правник, историчар, полиглот, Чулиновиќ во сите правци на научната дејност, како и во општествените активности, бил пример на неуморен објективен научник и напреден општествено-политички работник со широки видици, култура и образование.

Чулиновиќ е роден на 17 мај 1897 година во Карловац. По потекло бил од Сењ, град познат со своите слободољубиви и борбени традиции. Во Сењ го завршил основното училиште и гимназијата, а во Загреб Правниот факултет, каде и докторирал. Помеѓу двете војни бил судија во разни градови во Србија и Војводина. Прогресивно ориентиран, тој во текот на Народнослободителната војна преминал на ослободената територија. Тогаш развива многустрана политичка активност, станува член на ЗАВНОХ, секретар на Законодавната комисија на ЗАВНОХ, а потоа секретар на Комисијата за воени злочинци во Хрватска до јануари кога преминува во Белград. Во јуни 1945 година избран е за редовен професор на Правниот факултет во Загреб. Во

1955 година избран е за дописен член на Југословенската академија на науките и уметностите, а во 1962 година за редовен член. Дописен член бил и на Српската академија на науките и уметностите, а Универзитетот во Москва му доделил почесен докторат.

Чулиновиќ почнал да се занимава со научна работа уште пред војната. Од тој период ги објавил работите: Душанов законик, Статут града Сења, Народно право и Ослободи воље. Меѓутоа, вистинската мера на својата научна работа тој ја покажал дури по ослободувањето во многубројни работи од кои треба да се истакнат: Развитац народне власти (1946); Настанак југословенске републике (1949); Развитац ЗАВНОХ-а (1949); Изградња новог југословенског судства течајем НОБ-е (1949); Револуционарни покрет у Истри 1921 године (1951); Сељачке буне у Хрватској (1951); Деветтосамнаеста на Јадрану (1951); Развитац југословенског федерализма (1952); Ријечка држава (1953); Државноправна историја југословенских земаља XIX и XX вијека (I книга 1953, II книга 1954); Национално питање у југословенским земљама (1955); Развитац АВНОЈ-а (1957); Одједи Октобра у југословенским земљама (1957); Слом старе Југославије (1958); Стварање нове југословенске државе (1960); Југославија измеѓу два рата (1961, I и II); Три стапе националног питања у југословенским земљама (1962); Двадесетседми март (1965); Државноправни

развој Југославије (1965); Отклики Октября в югославянских землях (на руски јазик, во Москва 1967); Државноправно значење одлука о приклучењу Истре Хрватској односно Југославији (1968); Документи о Југославији (1968); Државноправно значење Крфске декларације (во Зборникот на ЈАЗУ, 1969); Распад Аустро-Угарске и постанак југословенске државне заједнице (во Зборникот: „Научни скуп у поводу 50 годишњице распада Аустро-Угарске монархије и стварања југословенске заједнице“, 1969); Окупаторска подела Југославије (1970).

Необично плоден и вреден, Чулиновиќ работел до последниот момент на својот живот. Неполни три месеци пред смртта објавена е неговата статија „Јасеновачке жртве говоре...“ во листот **Поруке, гласило Спомен подручја Јесеновца**, во бројот 21 од 1971 година. Како да ја претчувствувал смртта: последен пат го подигнува гласот против нечужените фашистички злосторства извршени во злогласниот логор во Јасеновац и завршува со оваа по-

рака на нашите народи за братството и единството: „Нека ова хиљадуструка могила остане споменик наших жртава, али нека буде и жива опомена свима да се бране начела ослободилачке борбе, а изнад свега братство и јединство народа социјалистичке Југославије. У прошлости значили смо нешто само кад смо били сједињени, а ништа кад смо раздвојени.“

Својата неисцрпна енергија и научното искуство Чулиновиќ ги вложил и како уредник на списанието: Правосуђе и Правни зборник и зборникот Нова Југославија. Таков бил и во општествено-политичката работа.

Временски, Чулиновиќ ѝ припаѓал на малку постарата генерација на нашите историчари, но со својата динамика, со исклучителниот стремеж за пронаоѓање на вистината и со приоѓање на проблемите од марксистички позиции, припаѓал на нашата современа историографија и на нејзината ризница ѝ дал низа работи од трајна вредност.

А. Л.

ЈАСЕНОВАЧКИТЕ ЖРТВИ ГОВОРАТ...

Кој има уши нека го чуе гласот, пораката на оние стотици илјади кои своите животи ги вградија овдека во темелите на оваа земја, кои паднаа тука за да станат послободни, посреќни, поубави деновите за идните генерации на нашиот народ, отколку што го имаа поранешните поколенија!

Кој има срце бесчувствено да помине крај овие могили, кои ги кријат нашите коски, кој ќе мине без почитување крај ова илјадакратно губилиште каде се гинеше под

суровата рака на крвникот, но со желба родот на нашиот народ да не го стемни онаа темница која нас овдека нè обвиткала!

Кој има душа да не се обврне на овие наши гробови, каде што нè фрли убивачката грозотија на завојувачот и безумното здивување на оние кои се проникнати со братоубиствена омраза и му служеа овдека на туѓинецот разоткривајќи го сиот ужас на својата нечовечност!

Ако поминете крај ова ужасно светилиште ќе почувствувате како

нашите гробови се обвиткани со МИРНАТА СОВЕСТ дека со својата жртва придонесовме кон ослободувањето и обединувањето на нашата земја, дека и ние помогнавме за исполнување на одамнешниот сон на нашите најдобри луѓе. Живите, истовремено би сакале овдека да ја почувствуваат и ПОУКАТА НА МИНАТОТО, која ја опоменува сегашноста, за да не биде страшна иднината.

Нашите гробови се патокази кон подобра иднина на нашиот народ. Тие нека ве потсетат на тоа дека оваа земја е родена, изградена на могилите на најдобрите свои синови, кои и денес се мртви чувари на нејзината сигурност. Нашите гробови нека ве потсетат на тоа како гиневме другар до другар, рамо до рамо соединети во смртта, но и во верата дека од нашата крв ќе се роди голема обединета земја на братскиот народ, чиј развој не можат да го заматат ни завојувач-

ките заканувања, ни ласкавите зборови на лажните пријатели за да го разединат народот на оваа земја. Како што бевме едно во борбата за ослободување, така сме едно и сега во оваа широка гробница, но НЕ ОСТАВАЈТЕ нашиот мир да го помати раздорот што непријателите го сеат насекаде!

ОВАА ИЛЈАДАКРАТНА МОГИЛА НЕКА ОСТАНЕ СПОМЕНИК НА НАШИТЕ ЖРТВИ, НО НЕКА БИДЕ И ЖИВА ОПОМЕНА НА СИТЕ ДА СЕ БРАНАТ НАЧЕЛАТА НА ОСЛОБОДИТЕЛНАТА БОРБА, А НАД СЕ БРАТСТВОТО И ЕДИНСТВОТО НА НАРОДИТЕ НА СОЦИЈАЛИСТИЧКА ЈУГОСЛАВИЈА.

Во минатото значевме нешто само кога бевме соединети, а ништо кога бевме раздвоени.

Др. Фердо Чулиновиќ